

FoU-policy för Västerbottens läns landsting

FASTSTÄLLD AV LANDSTINGSFULLMÄKTIGE 2008-06-18

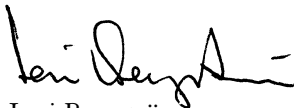

Landstingsfullmäktige har i juni 2008 fattat beslut om en FOU policy. Forskning och utveckling är viktig för hälso- och sjukvården, för välfärden och för den regionala utvecklingen. Landstingets särskilda vision för universitets- och regionsjukvården och det utvecklade samarbetet inom Norrlandstingens regionförbund förutsätter en stark och konkurrenskraftig forskning.

Därför är det viktigt att landstinget nu tydligt anger sin policy. Med tydliga mål och strategier kan vi alla dra åt samma håll, åstadkomma bästa möjliga resultat och använda de resurser vi har till vårt förfogande på bästa möjliga sätt.

Umeå juni 2008

Levi Bergström
landstingsråd

Sammanfattning	7
Förklaringar	8
Uppdrag	10
Vad är FoU?	10
Bedömning av nuläget	10
Syftet med en FoU-policy	12
Vad styr Västerbottens läns landstings engagemang i FoU?	12
Lagar och avtal	12
Landstingets ansvar inom FoU	12
Rollen som huvudman för hälso- och sjukvård	12
Rollen som ansvarig för universitetssjukvården	13
Rollen som arbetsgivare	13
Rollen som regional aktör	13
Landstingets visioner	13
Etisk värdegrund och genusperspektiv	13
Särskilda överväganden för odontologisk forskning	15
Strategiska ställningstaganden	16
Fokus för landstingets FoU	16
Bredd, spets eller både och?	16
FoU en möjlighet för fler	17
FoU för rekrytering och karriär	18
Ansvar för FoU-stödjande infrastruktur	19
Ledning och finansiering av FoU	20
FoU i samverkan	20
Samverkan mellan Norrlands universitetssjukvård och Umeå universitet	20
Samverkan med kommuner, industri m.fl.	21
Kommunikation av FoU	22

Sammanfattning

Detta dokument redovisar Västerbottens läns landstings policy i frågor som rör forskning och utveckling, FoU. Med FoU avses här forskning och utveckling som har som mål att lösa ohälsoproblem och skapa bättre hälsa och som också kräver vårdens strukturer. Förutsättningarna för klinisk forskning ändras snabbt. En FoU-policy är ett dynamiskt dokument. För att policyn ska leva och tillämpas praktiskt måste den revideras regelbundet.

Landstinget har intresse och ansvar för att utveckla FoU.

Inom universitetssjukvård, övrig specialiserad sjukhusvård, närsjukvård, tandvård och inom folkhälsoområdet är landstingets roll att driva på forskning och utveckling. Utgångspunkten är landstingets tredelade uppdrag: vård, forskning och utveckling samt utbildning.

Landstinget bidrar aktivt till att bredda patientnära forskning och intresserar sig särskilt för hur förutsättningarna för forskning och utveckling kan utvecklas inom alla verksamheter. För att för att utveckla och sprida ny kunskap, byggd på vetenskaplig och objektiv grund, krävs vetenskapligt djup och bredd.

Landstinget är en förebild med sitt ständiga utvecklingsarbete som är evidensbaserat, systematiskt och långsiktigt och därigenom får genomslag i hela organisationen.

Landstinget och Umeå universitet kraftsamlar tillsammans kring strategiskt viktiga profilområden. En framgångsrik satsning på spetsforskning är viktig för universitetssjukvårdens renommé nationellt och internationellt. Detta för att åstadkomma forskning på högsta internationella nivå.

Landstinget utvecklar förutsättningarna för rekrytering och karriär inom FoU. Tillsammans med universitetet skapar landstinget s.k. kombinationstjänster för olika kategorier av medarbetare. Utifrån dem och genom att efterfråga och värdesätta meriter i forskning och utveckling försäkras sig landstinget om tillgång till forskarutbildad personal. Genusperspektivet uppmärksammas alltid vid rekrytering och karriär inom FoU.

Landstinget har ett särskilt ansvar att utveckla infrastrukturen så att den stimulerar och stödjer FoU. Med datoriserade journalsystem, patientdatabaser, biobanker, ändamålsenliga lokaler etc. har vården unika möjligheter till forskning. Av särskild betydelse är att landstinget organiserar sin verksamhet så att möjligheten till forskning blir god och öppen för många forskare.

Landstinget stimulerar forskare till samverkan regionalt, nationellt och internationellt. Resultaten av landstingets FoU-verksamhet ska vara tillgängliga även utanför den vetenskapliga världen. På så vis bidrar de till att ge en positiv bild och stärka landstingets varumärke.

Förklaringar

Alf-avtal

Avtal om läkarutbildning och forskning m.m. reglerar statens ersättning till sjukvårdshuvudmannen för de merkostnader som läkarutbildningen medför. Före 1990 gällde LUA (läkarutbildningsavtalet).

Alf-avtalet kompletteras med ett regionalt Alf-avtal mellan Umeå universitet och Västerbottens läns landsting. I detta gäller Alf-samrådets tre områden: Grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av sjukvården.

Biobank

Biologiskt material från en eller flera människor som samlas och bevaras tills vidare eller för en bestämd tid och vars ursprung kan härledas till den eller de människor från vilka materialet härrör.

Databas

Organiserad samling av information. Ofta menar man med databas en datamängd som anpassats för automatisk databehandling.

FoU

Forskning och utveckling när den tillämpar vetenskaplig metod, och drivs av eller under handledning av vetenskapligt skolade personer, och att resultaten görs allmänt tillgängliga, d.v.s. publiceras. FoU kan också beskrivas som: Forskning söker ny kunskap, medan utvecklingsarbete använder kunskap för att utveckla nya eller förbättrade produkter, system, processer eller metoder. Gemensamt för forskning och utvecklingsarbete är att det handlar om kreativt arbete som utförs systematiskt.

Infrastruktur för FoU

Den miljö och de lokaler som forskare arbetar i och de verktyg som verksamheten är beroende av.

Implementera

Omsätta i praktiken

Klinisk FoU

Den forskning som förutsätter vårdens strukturer och som har som mål att lösa ett ohälsoproblem eller identifiera faktorer, som leder till ökad hälsa.

Kombinationstjänst

Innehavaren är anställd av universitetet, och arvoderas till viss del av landstinget och delar sin tid mellan forskning, utbildning och klinisk verksamhet

Kvalitetsregister

Register (nationella såväl som regionala och lokala) med syfte att förbättra kunskaper om olika typer av medicinska åtgärder och ingrepp för att möjliggöra en förbättrad kvalitet inom svensk sjukvård.

Odontologi

Tandläkarvetenskap

Förklaringar forts.

Translationell

Translationell forskning är den kunskapsöverföring som sker mellan grundläggande forskning via klinisk forskning till hälso- och sjukvården och till industrin, samt det samspel som sker mellan dessa forskningsaktiviteter.

Tua-avtal

Avtal mellan staten och vissa landsting om samarbete om grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utbildning av tandläkare. Tua-avtalet kompletteras med ett regionalt Tua-avtal mellan Umeå universitet och Västerbottens läns landsting.

Uppdrag

Landstingsdirektören fick i landstingsstyrelsens verksamhetsplan för 2008 uppdraget att ta fram ett förslag till FoU-policy och utsåg som ansvarig FoUU-chef Jack Lysholm. En referensgrupp engagerades, bestående av verksamhetscheferna Göran Edbom, onkologiska kliniken, Ulf Näslund, Hjärtcentrum, Roger Stenling, laboratoriemedicin, Per Tidehag, specialisttandvården, professorerna Gisela Dahlquist, barn- och ungdomsmedicin, Peter Naredi, kirurgi, Lars Weinehall, epidemiologi och folkhälsovetenskap, universitetslektor och prefekt Lilian Jansson, omvårdnad, samt förbundsdirektör Torbjörn Midunger Norrlandstingens regionförbund. Sekreterare i gruppen var Britta Erixon-Enfält, FoUU-staben.

Vad är FoU?

Forskning och utveckling, FoU, kan ses som ett samlingsbegrepp för allt från grundforskning till tillämpad forskning och utveckling. FoU är forskning när den tillämpar vetenskaplig metod, drivs eller handleds av vetenskapligt skolade personer, och när resultaten görs allmänt tillgängliga, d.v.s. publiceras. FoU är utveckling när nya kunskaper används för att utveckla nya eller förbättrade metoder, processer, system och produkter. Syftet med forskning är att producera ny kunskap, medan syftet med utveckling är att förbättra genom att tillämpa ny kunskap.

FoU ur landstingets synvinkel är den forskning och utveckling, som förutsätter vårdens strukturer och som har som mål att lösa ohälsoproblem eller identifiera och påverka faktorer, som leder till ökad hälsa.

Bedömning av nuläget

Nuläget för den kliniska forskningen i Sverige beskrivs i "Åtgärdsplan för den kliniska forskningen" (SOU 2 008:7). Där konstateras att svensk klinisk forskning brottas med sådana problem att den förlorat i kvalitet i jämförelse med andra länder. Forskarna pekar på tidsbrist, lågt meritvärde, dåliga karriärvägar och tidskrävande administration. Näringslivet påpekar bristen på forskande kliniskt verksamma läkare och sjukvårdens sviktande intresse för samarbete kring kliniska prövningar. Sjukvårdshuvudmännen belyser svårigheterna att tillämpa forskningsresultat i en hårt ansträngd ekonomi, och universiteten efterlyser höjda fakultetsmedel och en mer sammanhållen finansiering av forskning.

Beskrivningen stämmer lika bra på Västerbottens län som på övriga Sverige. I Västerbotten har de Alf-medel som fördelas till basenheterna för forskning, och som finansierar en stor del av ST-läkarnas forskarutbildning, inte kunnat förbrukas. Skälet är både brist på läkare och konkurrens mellan kliniskt arbete och forskning.

Umeås forskare på medicinområdet tar relativt sett hem lika stora anslag från nationella forskningsråd som övriga universitetssjukhus. Anslagen från industri och donationer är betydligt lägre och generellt är samarbetet mellan sjukvård och industri svagt i Västerbotten jämfört med i storstadsregionerna. Inte heller förekommer anslag från EU:s strukturfonder eller från 7:e ramprogrammet i någon större utsträckning.

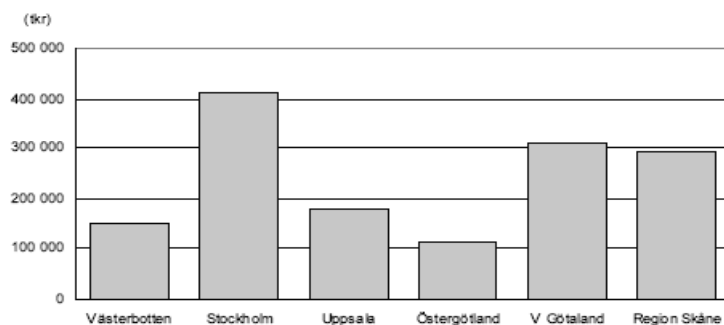
När det gäller utvecklingsarbete i landstinget är det svårt att hålla sig à jour med ny kunskap, och trycket att rationalisera hämmar lätt arbetet. Klimatet kan alltså bli bättre. Basenheternas sätt att förhålla sig till utvecklingsarbete varierar.

Sett till kunskap om metoder är däremot läget gott i landstinget. Memeologen är en viktig stödresurs.

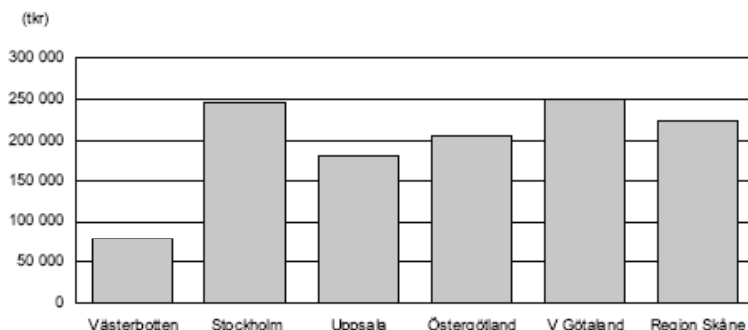
FoU är en del av landstingets s.k. kärnverksamhet. Det innebär att det är svårt att exakt avgränsa hur stort engagemanget är. En beräkning i januari 2008 visar att de landstingsfinansierade avgränsbara kostnaderna uppgår till minst 60 miljoner kronor. Till sammans med Alf-avtalets 162 miljoner kronor och Tua-avtalets 6,5 miljoner kronor för forskning innebär det, att landstinget i samarbete med Umeå universitet förfogar över nästan 230 miljoner kronor för FoU. Det är inte alldeles lätt att jämföra med andra universitetssjukhus. Utredningen SOU 2008:7 visar att Alf-medel för forskning i Västerbottens län ligger på ungefär samma nivå som i Östergötland och Uppsala. Däremot ligger den satsning som Västerbottens läns landsting själv gör på FoU på en avsevärt lägre nivå.

SOU 2008:7

Figur 3.7 ALF-medel för forskning år 2007. Fördelning mellan landsting/region med medicinsk fakultet

Figur 3.9 ALF-landstingens uppskattade egna FoU-medel för forskning år 2007

Syftet med en FoU-policy

Utvecklingen på FoU-området är snabb och kräver en hög grad av interaktion både med universitet och högskolor och aktörer som t.ex. läkemedelsindustrin. Bland annat därför är det viktigt att landstinget har en genomtänkt och tydlig hållning i FoU-frågor.

Landstingets FoU-policy har i huvudsak två syften:

- Den ska vara en vägvisare för landstingets långsiktiga engagemang i forskning och utveckling.
- Den ska vara grund för vidare konkretisering och handlingsplaner inom området.

Vad styr Västerbottens läns landstings engagemang i FoU?

Lagar och avtal

Landstingens och kommunernas engagemang i FoU är fastställt i § 26b Hälso- och sjukvårdslagen:

”Landstingen och kommunerna ska medverka vid finansiering, planering och genomförande av kliniskt forskningsarbete på hälso- och sjukvårdens område samt av folkbälsovetenskapligt forskningsarbete. Landstingen och kommunerna ska i dessa frågor, i den omfattning som behövs, samverka med varandra samt med berörda universitet och högskolor.”

Lagstiftningen ger självklar legitimitet för den politiska ledningen och styrningen av FoU. Den utgör den civilrättsliga grunden för landstingets engagemang.

Engagemanget regleras också för Västerbottens läns landstings del av avtalen med staten kring medverkan i läkar- och tandläkarutbildningarna, de s.k. Alf- och Tua-avtalen, samt av de lokala Alf- och Tua-avtalen med Umeå universitet.

Landstingets ansvar inom FoU

Landstinget har fyra roller vad gäller forskning och utveckling:

- Som huvudman för hälso- och sjukvården
- Den speciella roll som uppdraget att bedriva universitetssjukvård innebär
- Som arbetsgivare
- Som regional aktör

Rollen som huvudman för hälso- och sjukvård

Huvudmannaskapet för hälso- och sjukvården är det tyngsta skälet till landstingets engagemang i FoU. Hälso- och sjukvården är kunskapsintensiv med en mycket snabb utveckling. Det gör att FoU-frågorna blir viktiga för att säkra kvalitetsutveckling inom all hälso- och sjukvård samt tandvård. Det gäller särskilt högspecialiserad vård, som är omöjlig att bedriva utan ett djupt engagemang i FoU. Vården kan inte vara utan klinisk forskning, och klinisk forskning kan inte vara utan vården.

Vårdens innehåll måste vila på aktuell vetenskaplig grund, vara evidensbaserad, och ges i en organisation som på alla sätt är anpassad till samhällets och medborgarnas krav och till den tekniska utvecklingen.

Även den organisatoriska utvecklingen inom vården bör bli föremål för utvärdering och systematisk kunskapsutveckling. Denna inriktning inom FoU är generellt eftersatt både i Västerbotten och i övriga Sverige.

De processer där landstinget värderar och omsätter ny kunskap i praktiken måste vara optimala. Gamla metoder måste regelbundet utvärderas och jämföras med nya, så att ineffektiv behandling kan avvecklas. Utvecklingsarbete förutsätter ett klimat där man söker kunskap, tänker kritiskt och vill och kan förändra.

I en implementering ingår att utvärdera faktiska vinster och kostnader, som införandet av nya rön innebär. Denna typ av FoU är idag svår att genomföra. Vårdens organisation har rationaliserats, så att de studier, som tidigare kunde göras utan egen finansiering idag är omöjliga. Att hitta extern finansiering för denna typ av studier är mycket svårt.

Rollen som ansvarig för universitetssjukvården

Landstingets roll som ansvarig för universitetssjukvården ställer speciella krav. Ett universitetssjukhus förutsätter ett genomgripande engagemang i forskning med vetenskaplig bredd och djup. Verksamheten måste vara utvecklande och lärande, bidra till kunskapsfronten, men också förmå ta till sig ny kunskap. När detta förhållningssätt genomsyrar verksamheten finns förutsättningarna för högspecialiserad vård, FoU och klinisk utbildning, vilket är universitetssjukvårdens tredelade uppdrag. Dessutom krävs att struktur och organisation stimulerar vårdens personal till engagemang, inte bara i FoU utan även i handledning och undervisning.

Rollen som arbetsgivare

Som arbetsgivare måste landstinget skapa attraktiva, stimulerande och utvecklande arbetsplatser. Ett engagemang i FoU är viktigt för att kunna rekrytera och behålla kompetent personal. FoU ger också möjligheter till personlig utveckling och karriär. En öppen, aktivt kunskapssökande arbetsplats är en arbetsplats med hög grad av arbetstillfredsställelse och trivsel, och skapar engagerade medarbetare.

Rollen som regional aktör

Landstinget är en länsövergripande organisation och spelar en viktig roll för utvecklingen i länet och i norra regionen. Samarbetet med Umeå universitet inom forskning och utbildning är avgörande både för tillväxt och för framtida tillgång på kompetent arbetskraft. Denna roll motiverar att landstinget engagerar sig i FoU, oavsett om forskningen har akademisk eller kommersiell profil.

Landstingets visioner

Landstingets övergripande vision för länet och dess innevånare är:

- "År 2020 har Västerbottens län världens bästa hälsa och världens friskaste befolkning" Landstinget har också en särskild vision för universitets- och regionsjukvården:
- "Norrlands universitetssjukhus – ett av Norrlands starkaste och värdefullaste varumärken – ska utvecklas och täcka begreppet Norrlands universitetssjukvård"

FoU som utvecklar hälso- och sjukvård och tandvård, folkhälsoarbete och livsmiljö stödjer utvecklingen mot världens bästa hälsa och världens friskaste befolkning. Landstingets FoU ska stödja utvecklingen av högspecialiserad vård ur ett konkurrensspektiv. Dit hör att stärka varumärket Norrlands universitetssjukhus både nationellt och internationellt. Här krävs att landstinget engagerar sig i forskning som får internationell uppmärksamhet.

Etisk värdegrund och genusperspektiv

De särskilda forskningsetiska reglerna är fastställda i etikprövningslagen. Därtill ska FoU ta hänsyn till landstingets etiska värdegrund, t.ex. för prioriteringar. FoU ska precis som landstingets verksamhet i övrigt styras av övertygelsen om allas lika värde. För att kunna generalisera resultaten har hälsoforskning mycket att vinna på att uppmärksamma skillnader beroende på kön eller kulturella förutsättningar. FoU som landstinget deltar i ska väga in sådana aspekter. Genusaspekten ska alltid vägas in när landstinget fördelar pengar eller stimulerar rekrytering och karriär inom FoU.

- **Landstingets engagemang i FoU styrs av lagar, avtal, ansvar, visioner och mål**
- **Viktigast är insikten om att vården inte kan vara utan klinisk forskning, och att klinisk forskning inte kan vara utan vården**
- **Genom sin vision för Norrlands universitetssjukhus markerar landstinget sitt ansvar för forskning inom högspecialiserad vård**
- **Genusperspektivet ska alltid uppmärksammas i forskning, anslagsfördelning och rekrytering**

Särskilda överväganden för odontologisk forskning

Precis som med hälso- och sjukvården råder ett ömsesidigt beroende mellan tandvård och klinisk forskning. Bristen på evidensbaserade studier inom många kliniska odontologiska discipliner gör det ännu viktigare att utvärdera och systematiskt söka kunskap.

Inom ramen för Tua-avtalet avsätter landstinget medel för forskning. Huvuddelen fördelas till större forskningsprojekt, ofta med translationella inslag.

Den snabba utvecklingen kräver också klinisk utvärdering och kvalitetsuppföljning. Tandvårdens ekonomiska förutsättningar regleras i tandvårdsstödet och av vuxentandvårdens konkurrensutsättning som inte medger subventioner. Det begränsar möjligheterna att finansiera utvärderingar inom ramen för ordinarie tandvårdsåtagande.

Vid tandläkarhögskolan i Umeå finns idag ett stort antal forskarutbildade landstingsanställda specialister. De utgör en god vetenskaplig basnivå inom de kliniska specialiteterna. Ambitionen ska vara att utnyttja deras kompetens så att de bidrar till att utveckla den odontologiska forskningen i Norrland. Med sin förankring i både akademi och klinik är de kombinationsanställda professorerna och lektorerna särskilt viktiga.

Klinisk odontologisk forskning ska vara en angelägen uppgift för landstinget i samarbete med universitetet. Det är viktigt för att säkra både tandläkarhögskolans och regionens tillgång till vetenskapligt utbildad personal. En förutsättning är att landsting och universitet skapar fler kombinationstjänster för forskarutbildade tandläkare. I Västerbottens län finns idag i allmäntandvården ingen forskarutbildad tandläkare och i de fyra norrlandslänen bara en. Forskningskompetens är där önskvärd för att skapa ett mer stimulerande utvecklingsklimat och höja den vetenskapliga basnivån även utanför tandläkarhögskolan.

Landstinget ska

- **förbättra förutsättningarna för klinisk patient nära FoU inom både specialist- och allmän tandvård**

Strategiska ställningstaganden

Fokus för landstingets FoU

Det är angeläget att definiera landstingets ansvar inom det breda forsknings- och utvecklingsfältet. Som framgått är landstingets ansvar som huvudman för vården och – inom vårdutbildningarna i enlighet med avtalen med stat och universitet – intimt förknippat med ett engagemang i FoU. Ett förtydligande av detta ansvar är dock viktigt, bl.a. för att samverka med andra aktörer ska bli effektiv.

Landstinget ska

- **fokusera på FoU som har relevans och som kan tillämpas inom hälso- och sjukvården och tandvården. Den ska stödja åtgärder som höjer kvaliteten i vårdutbildningar och regionalt samarbete**

Landstinget ska ställa krav på att den forskning man stödjer ska vara relevant och kunna tillämpas i verksamheten. Det innebär en avgränsning mot akademisk mer nyfikenhetsstyrd forskning. Det hindrar emellertid inte samverka med universitetet inom s.k. translationell forskning och med andra aktörer, t.ex. läkemedelsindustri.

Bredd, spets eller både och?

På den starkt konkurrensutsatta forskningsarenan fokuseras allt oftare på ett mindre antal forskningsmiljöer, som presterar resultat som blir internationellt uppmärksammat. Detta måste landstinget beakta. För klinisk patientnära forskning pratar man i Sverige idag om att ytterligare centralisera beslut som styr hur man finansierar forskning och hur pengar fördelas mellan forskningsfält, universitetssjukhus och landsting. Detta är en ofrånkomlig effekt av den ökade internationaliseringen, och borde säkra att man får den bästa effekten.

Landstinget har emellertid behov också av sådan FoU som inte ingår i nationellt och internationellt uppmärksammat forskningsnätverk. Också sådana områden måste stimuleras till egen FoU. Detta för att upprätthålla kompetens och klimat att utveckla vården och för att säkra den kliniska utbildningsmiljön och patienternas rätt till bästa möjliga diagnostik, vård och rehabilitering. Landstinget kan inte göra avkall på detta.

Landstingets satsning på spjutspetsforskning och på profilmråden är exempel på hur man kan bygga starka forskningsmiljöer. Också Umeå universitet bygger upp starka forskningsområden. Att kunna förena forskning på högsta nivå med utveckling av högspecialiserad vård är en viktig konkurrensfaktor. Därför bör landsting och universitet samordna sina satsningar på hälsoområdet i största möjliga utsträckning.

Landstingets kan säkra en forskningsmässig bredd i hela hälso- och sjukvården genom att arbeta för att öka acceptansen för FoU och betona uppdraget i verksamhetsplanering och uppföljning. Varje enhet, i synnerhet i högspecialiserad vård, ska kunna precisera mål och resultat inom FoU.

Landstinget ska:

- **verka för ett vetenskapligt förhållningssätt, en vilja och förmåga att utveckla verksamheten och för att sprida ny kunskap på vetenskaplig och objektiv grund**
- **stimulera bredd inom klinisk forskning vid universitetssjukhuset och övrig verksamhet**
- **särskilt intressera sig för hur förutsättningarna för FoU kan utvecklas inom verksamheter med svag forskningsmiljö**
- **tillsammans med Umeå universitet kraftsamla runt strategiskt viktiga profilområden i syfte att bygga upp särskilt framgångsrika forskningsmiljöer**

FoU en möjlighet för fler

Forskning och utveckling behövs för att skapa intressanta och attraktiva arbetsplatser. Modern hälso- och sjukvård kräver dessutom att fler medarbetarkategorier är delaktiga. Landstingets vision för att utveckla universitetssjukvården förutsätter att FoU sprids till alla delar av vården. Verksamheten ska kunna ses som en helhet för bästa möjliga vård, forskning, utveckling och lärande. Via Norrlandstingens regionförbund måste detta synsätt spridas och genomsyra hela regionen. Landstinget ska också verka för att Norrlands universitetssjukvård blir nav för en sådan utveckling. Därför måste också vårdens infrastruktur utvecklas så att den stödjer FoU. En viktig åtgärd är att tillsammans med universitetet skapa kombinationstjänster även för forskarutbildade medarbetare som inte är läkare.

Landstinget ska:

- **arbeta för att FoU blir en angelägenhet för hela verksamheten**
- **tillsammans med universitetet verka för att medarbetare i vården får möjlighet till forskarutbildning och karriär inom klinisk forskning**

FoU för rekrytering och karriär

Landstinget måste säkra tillgången till forskarutbildad personal. Det kräver goda förutsättningar för forskarutbildning vid sidan av traditionella vårdutbildningar. Det kräver också utbildning i grundläggande FoU inom vårdutbildningarna. Det är viktigt att landstinget efterfrågar personal som har forskarutbildning och värdesätter forskningsmeriter. Idag har bara hälften av doktoranderna vid medicinska fakulteten i Umeå vårdutbildning. Blivande läkare och tandläkare är inte tillräckligt attraktiva som doktorander i prekliniska projekt. Samtidigt kräver dagens translationella forskning tillgång till prekliniskt forskarutbildade kliniker. Här måste landstinget ta ett ökat ansvar.

Forskar-AT och forskar-ST för läkare är ett sätt, men det krävs mer. För att klara universitetssjukvården måste det finnas forskare för tjänster som kliniska professorer och lektorer. Dagens forskarrekrytering torde klara detta behov, men det räcker inte för att utveckla vården. Det är viktigt att tillräckligt många kliniskt verksamma läkare och andra yrkeskategorier har forskarutbildning. Detta för att bevara och stärka ett effektivt utvecklingsklimat. Därför måste landstinget försäkra sig om att medarbetare utbildar sig till forskare i en omfattning som svarar mot framtidens krav, och tydligt visa att FoU-meriter tillmätts stort värde för alla personalkategorier. Landstinget ska betona samma förutsättningar oavsett kön för rekrytering och karriär inom FoU.

Landstinget ska:

- **visa att forskningsmeriter är viktiga vid tjänstetillsättningar**
- **betona samma förutsättningar oavsett kön för rekrytering och karriär inom FoU**
- **tillsammans med universitetet verka för att kliniskt arbete och forskning kan kombineras**
- **försäkra sig om att medarbetarna i vården forskarutbildar sig i en omfattning som svarar mot framtidens behov**

Ansvar för FoU-stödjande infrastruktur

Klinisk patientnära forskning kan inte bedrivas utan den miljö som sjukvården utgör. Miljön kan vara stödjande, men också uppfattas som FoU-fientlig. Här har landstinget den viktiga rollen att försäkra sig om att vårdens miljöer stödjer FoU. Vårdens miljöer måste vara förändringsvilliga, kunskapssökande och ifrågasättande.

Det räcker emellertid inte. Vården och dess rutiner och stödsystem måste också organiseras så att den stödjer forskning. T.ex. ska journalsystemen kunna leverera data till kvalitets- och forskningsregister. Västerbottens läns landsting och Umeå universitet ansvarar tillsammans för en unik infrastruktur i form av biobanker och omfattande patientdatabaser. Flera databaser som stödjer forskning håller på att byggas upp, bl.a. genom en speciell Alf-satsning. Landstinget ska ansvara för att dessa databaser kan utvecklas. Landstinget måste också kräva att data kommer klinisk forskning till del på ett optimalt sätt, att data är tillgängliga för många och att lagar och regler för uttag följs. Därför bör dessa databaser efter att ha uppnått en viss omfattning ha en styrgrupp och ett regelsystem för uttag av data.

Landstinget kan underlätta kliniska studier och prövningar genom att bygga upp centrumbildningar som t.ex. Kliniskt forskningscentrum och kliniska prövningsenheter. Vid dessa kan både intern- och externfinansierade projekt bedrivas efter godkännande av styrgrupper. Sådana särskilda lokaler för FoU är en viktig del av infrastrukturen.

Andra viktiga funktioner är t.ex. FoUU-staben, EU-projektkontoret och delar av Medicinsk teknik, vars existens i grunden berättigas av behoven inom FoU.

Landstinget ska:

- värna om att klimat och miljö i vården ger stöd och stimulans för FoU
- alltid väga in effekter på FoU när vården rationaliseras och lokaler planeras
- utveckla vårdens infrastruktur, t.ex. genom journalsystem som enkelt levererar data till kvalitets- och forskningsregister
- försäkra sig om att databaser och biobanker organiseras så, att de blir tillgängliga för god forskning och för många forskare

Ledning och finansiering av FoU

Vårdens uppdrag är tredelat. Den ska producera hälso- och sjukvård, utveckla FoU och utbilda. All vård berörs på något sätt av detta. För universitetssjukhuset är det tredelade uppdraget uppenbart. Även om verksamheten kretsar kring patienternas behov, så ska FoU produceras och ett stort antal studenter få sin kliniska utbildning.

Detta komplexa uppdrag återspeglas dock inte i ledningsarbetet. Mål för FoU framgår ofta inte, och när man följer upp en verksamhet diskuteras sällan prestationer på FoU-området. Klinikernas ofta framgångsrika insatser inom FoU följs upp inom universitetet, men förblir osynliga inom landstinget.

Landstinget måste utveckla sin ledning av FoU genom konkreta mål i planeringen och genom att följa upp dessa mål. Det är också viktigt att kompetens inom FoU finns i ledningsarbetet.

Alf-medel och landstingets egen finansiering är mycket viktiga för klinisk patientnära forskning och utveckling. I SOU 2008:7 konstateras att landets universitet och landsting generellt har en samsyn kring hur Alf-medel ska utnyttjas. Den ekonomiska uppföljningen är också tillfredsställande. Däremot är analysen av hur medlen bäst kan användas outvecklad. Detsamma gäller de medel som landstingen själva ställer till förfogande. Till exempel kan landstinget ”förmera” sina insatser för FoU genom att med ekonomiskt stöd stimulera projekt, som söker och får extern finansiering.

Landstinget ska:

- **ange konkreta mål för FoU i sina planer, och följa upp målen i resultatdialoger och årsberättelser**
- **tillsammans med universitetet utveckla riktlinjer och uppföljning för Alf-finansierad forskning**
- **utveckla sin egen finansiering av FoU**
- **i sitt stöd till FoU betona syftet att utveckla projekt som konkurrerar om extern finansiering**

FoU i samverkan

Västerbottens läns landsting samverkar med flera andra aktörer. De viktigaste är Umeå universitet, övriga landsting och universitet i norra sjukvårdsregionen, kommuner samt läkemedels- och medicinskteknisk industri.

Samverkan mellan Norrlands universitetssjukvård och Umeå universitet

Universitetssjukvården, d.v.s. framför allt Norrlands universitetssjukhus, vilar helt på samverkan med Umeå universitet. Samarbetet med den medicinska fakulteten är avgörande. Universitetssjukhusens roll som nav för klinisk forskning betonas i SOU 2008: 7. I Norrland är uppslutningen runt universitetssjukhus och läkarutbildning viktig för sammanhållningen. Norrlands universitetssjukhus och Umeå universitet bör utveckla sitt samarbete med olika aktörer inom vård, FoU och undervisning i regionen. Det stärker universitetssjukhusets roll som nav för FoU i regionen, och ökar dess betydelse för regional utveckling.

Norrlandstingens regionförbund har gett sitt FoUU-råd i uppdrag att ta fram en strategi för FoUU-samverkan i norra sjukvårdsregionen. Denna strategi kommer att påverka landstingets förhållningssätt i FoU-frågor.

Landstinget ska:

- **genom att samverka med Umeå universitet och andra aktörer inom vård, FoU och undervisning i regionen utveckla universitetssjukhusets roll som nav för klinisk forskning i Norrland**

Samverkan med kommuner, industri m.fl.

Västerbottens läns landsting samverkar med länets kommuner både på hälso- och sjukvårdsområdet och i folkhälsoarbetet. Vården är avgörande för välfärden, och utveckling på vårdområdet är viktig både regionalt och nationellt.

Landstinget betonar betydelsen av att arbeta med folkhälsan. Därför ska också visionen om världens bästa hälsa och friskaste befolkning år 2020 påverka FoU. Grundat på ett bra samarbete med Umeå universitet har landstingssatsningar som Västerbottens hälsoundersökningar, VHU, gått hand i hand med forskningen. Samarbetet har resulterat i en databas med mer än 100 000 hälsoundersökningar och en biobank med nästan 100 000 blodprover, en av landstingets och universitetets viktigaste forskningsresurser. Det förhållningssättet ska landstinget behålla i arbetet med visionen.

Landstingets vision om världens bästa hälsa kan inte nås utan omfattande insatser inom kommunerna och samhället i övrigt. Folkhälsoarbetet är ett bra exempel på bred samverkan för länets utveckling med FoU som ett viktigt redskap.

Inte heller inom äldreomsorgen kan landsting eller kommuner nå sina mål utan bra samarbete. Landstinget är i olika former delaktigt i fristående enheter med FoU-arbete, t.ex. Äldrecentrum Västerbotten, Södra Lapplands forskningsenhet och Socialpsykiatriskt kunskapscentrum. Samordning av dessa enheters FoU med landstingets är viktig.

Kliniska läkemedelsprövningar som genomförs utan engagemang från t.ex. läkemedelsindustrin är betydelsefulla, liksom engagemang i företagsdrivna kliniska prövningar. Medverkan i läkemedelsprövning ska värderas utifrån dess syfte. Samarbetet med företagen runt hälso- och sjukvården ska vara bra och professionellt.

Landstinget ska:

- **beakta kraven på samverkan med andra t.ex. för FoU inom äldreomsorg och folkhälsa**
- **fortsätta att utveckla folkhälsoarbetet på vetenskaplig grund och hand i hand med forskningen**
- **utveckla samarbetet med näringslivet runt hälso- och sjukvården, t.ex. läkemedelsindustrin**

Kommunikation av FoU

Syftet med FoU är att utveckla verksamheten och bidra till kunskapsutvecklingen genom att sprida resultat och erfarenheter till andra. Normalt presenteras forskningsresultat i vetenskapliga tidskrifter. Det är viktigt eftersom en sådan publicering föregås av en kvalitetsgranskning. Nackdelen är att spridningen begränsas till den vetenskapliga världen. Men också allmänhet, patienter, landstingets samarbetspartners, samhällets beslutsfattare m.fl. har intresse av nya rön från landstingets verksamhet.

Därför är det viktigt att FoU också presenteras på ett för flera begripligt och tillgängligt sätt. För varumärkesarbetet är det särskilt viktigt att visa upp FoU inom universitetssjukvården.

Landstinget ska:

- **upprätta en kommunikationsstrategi för att redovisa resultat och erfarenheter från FoU på ett effektivt sätt**